

مطالعات اجتماعی

دوره ۳ / شماره ۱ / بهار و تابستان ۱۳۹۲ / ص ۲۰۸-۱۸۱

بررسی میزان تأثیر دینداری بر سبک زندگی در بین دانشجویان دانشگاه ملی کلمبیا

آلیسیا افخمی^۱

دکتری اسلام‌شناسی دانشگاه اوتونوما؛ مادرید

عبدالحمید افسری^۲

دانشجوی دکتری علوم سیاسی دانشگاه تهران

تاریخ دریافت: ۹۱/۶/۲۵ - تاریخ پذیرش: ۹۱/۹/۱

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی میزان تأثیر دینداری بر سبک زندگی در بین دانشجویان دانشگاه ملی کلمبیا (مرکز بوگوتا) و شاغل به تحصیل در سال تحصیلی ۱۱-۲۰۱۰ انجام شد. روش کار، پیمایشی و شیوه جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه بود. حجم نمونه ۳۹۳ نفر بود که به شیوه تصادفی ساده انتخاب شدند. ضریب همبستگی ۰/۳۲۹ به دست آمد و متغیرهای مستقل به طور هم‌زمان تقریباً ۰/۳۳ با سبک زندگی دانشجویان همبستگی داشتند. ضریب تعیین معادل ۰/۱۰۸ محاسبه شد؛ یعنی، حدود ۱۱ درصد سبک زندگی دانشجویان با متغیرهای مستقل مورد بررسی توضیح داده می‌شود و ۸۹ درصد باقی‌مانده ناشی از عواملی خارج از مشاهدات مورد بررسی است.

واژگان کلیدی: دین، دینداری، سبک زندگی.

1. alyecia@yahoo.es

2. afsari@ut.ac.ir (نویسنده مسئول)

مقدمه

هیچ جامعه‌شناسی‌شده‌ای نیست که شکلی از دین در آن وجود نداشته باشد، اگر چه اعتقادات و اعمال مذهبی از فرهنگی به فرهنگی دیگر فرق می‌کند (گیدنز، ۱۳۷۸: ۵۱۴). دین یکی از ارکان اصلی جامعه است و در طول تاریخ همواره وجود داشته است. در حالی که تغییراتی هم در آن به وجود آمده و در برخی دوره‌ها به کلی دگرگون شده، هیچ‌گاه به‌طور کامل از صحنه اجتماع محو نشده است. دین در کنار حکومت، اقتصاد، آموزش و پرورش، و خانواده از پنج نهاد اجتماعی در هر جامعه است و مانند نهادهای اجتماعی اساسی دیگر با داشتن ویژگی‌هایی چون عمومی بودن، تداوم، جهانی بودن، و برطرف‌کننده نیازهای اساسی افراد اهمیت جهانی دارد؛ یعنی؛ اینکه نهاد دین از نهادهای نخستین و همگانی در همه جوامع انسانی است که عمومیت دارد. دوم، نهاد دین در جامعه حیاتی و اساسی است. سوم، نهاد دین دارای قدمت است و شکل‌گیری آن با شکل‌گیری جامعه بشری مترادف است. چهارم اینکه این نهاد هم قبل از به وجود آمدن فرد و هم بعد از آن وجود داشته است و فرد در بدو تولد آن را در کنار خود می‌یابد. پنجم، این نهاد با اینکه دچار تغییر و تحولاتی است، از بین نمی‌رود؛ زیرا لازمه حیات اجتماعی انسانی است (وئوقی و نیک‌خلق، ۱۳۸۲: ۱۵۵۱).

دین به قول دورکیم پدیده‌ای در اعلا درجه اجتماعی است و چه بسا سرمنشأ تمام امور و نهادهای اجتماعی مانند شناخت بشری و هویت اجتماعی انسانی است (دورکیم، ۱۳۸۲: ۵۸۰).

۱. بیان مسئله

رابطه بین دینداری و سبک زندگی از جمله مباحثی است که با توجه به ماهیت آن در زمره مسائل جامعه‌شناختی قرار می‌گیرد. سبک زندگی امری اجتماعی است که به‌خصوص در دوران اخیر با گسترش فناوری و بروز ایده‌ها و افکار جدید باعث تغییراتی در نقش‌ها و انتظارات افراد، خانواده‌ها و جوامع شده و دست‌مایه تحقیقات میدانی در این ارتباط شده است.

زیمل، یکی از نظریه‌پردازان این حوزه، سبک زندگی را به منزله شکل (صورت) بررسی می‌کند که نشان می‌دهد چگونه این دو پدیده اجتماعی با یکدیگر در ارتباط‌اند و چه تأثیراتی بر همدیگر دارند. او در چارچوب جامعه‌شناسی صوری خود مراحل پیدایش، رشد و تحول شکل‌ها و سبک‌های مختلف زندگی دینی را در دوره‌های قبل از نوگرایی چنین توضیح می‌دهد: «شکل خاصی از زندگی دینی که بدواً به تمامی با ماهیت و انرژی‌های آن زندگی تناسب داشته و به تدریج بیرونی، محدود و انعطاف‌پذیر می‌شود و سپس شکل جدید آن را کنار می‌زند، شکلی که پویایی خودانگیخته‌انگیزش دینی را دوباره در شکل رایج آن مستقر می‌سازد. از این‌رو، آنچه جای شکل منسوخ را می‌گیرد، باز هم شکل دینی است با لوازم گوناگون ایمان» (زیمل، ۱۳۸۰: ۲۴۰).

پرداختن به عوامل مرتبط بین این دو متغیر اجتماعی در میان دانشجویان دانشگاه ملی کلمبیا از چندین لحاظ قابل توجه است. از یک‌طرف، درصد بالایی از جمعیت این کشور را جوانان تشکیل می‌دهند. کلمبیا دومین کشور پرجمعیت آمریکای جنوبی است که به واسطه نزدیکی با ایالات متحده آمریکا در معرض مستقیم امواج افکار و ایده‌های نو، تغییر و تحولات فناوری مؤثر بر شیوه زندگی افراد قرار دارد. به علاوه، کلمبیایی‌ها در اوج مقابله جریانات سوسیالیستی با نظام سرمایه‌داری مورد حمایت کلیسا پای‌بندی خود را به نهاد کلیسا همچنان حفظ کرده‌اند، به گونه‌ای که ۹۷ درصد جمعیت این کشور خود را مسیحی می‌دانند. از طرفی، دانشگاه و محیط دانشگاهی که وظیفه تربیت نسل‌های آینده جامعه را به عهده دارد، از مراکز مهمی است که در معرض تغییرات و تحولات کنش‌ها و واکنش‌های ناشی از مدرنیته قرار دارد.

در این پژوهش کوشیده‌ایم تا عوامل مؤثر و مرتبط با دینداری و سبک زندگی دانشجویان دانشگاه مرکزی کلمبیا را به روش میدانی پیمایشی مطالعه و مشخص کنیم یافته‌های پژوهش تا چه اندازه در هماهنگی با یافته‌های دیگر پژوهش‌ها در این حوزه است و تا چه اندازه این پژوهش، آگاهی ما را در مورد دینداری و سبک زندگی و عوامل مرتبط و مؤثر بر آن گسترش می‌دهد.

به طور کلی، این پژوهش با این هدف کلی صورت گرفت: به دست آوردن شناخت معتبر درباره عواملی که بر رابطه دینداری و سبک زندگی در بین دانشجویان دانشگاه ملی کلمبیا مؤثرند.

۲. مبانی نظری

۱.۲. پیشینه پژوهش

پوریوسفی در سنجش دینداری دانشجویان مسلمان مشغول به تحصیل در دانشگاه شیکاگو، میزان دینداری بالایی را گزارش کرده و ابعاد گوناگون دینداری را سنجیده است. میزان دینداری دانشجویان در ابعاد اعتقادی و عاطفی بیش از بُعد پیامدی آن بوده است (سراجزاده، ۱۳۸۳).

والتر و داوی در مقاله‌ای با عنوان «مذهبی بودن زنان در غرب جدید» در پی یافتن علل مذهبی تر بودن زنان بوده‌اند. آن‌ها اظهار کردند که زنان در تمام شاخص‌ها میزان دینداری بالاتری نسبت به مردان دارند.

کیهان موتلو در بررسی عقاید مذهبی دانشجویان ترکیه در سال‌های ۱۹۷۸ و ۱۹۹۱ نشان داد میزان موافقت با سؤال‌های مطرح شده در مورد عقاید مذهبی افزایش یافته است، به طوری که این میزان در سال ۱۹۷۸، ۵۲ درصد بود و در سال ۱۹۹۱ به ۶۷ درصد رسید. این میزان بیانگر رشد جهت‌گیری دانشجویان و جامعه‌پذیری دینی آن‌هاست (مصری، ۱۳۸۳ به نقل از موتلو، ۱۳۷۲: ۷۱-۷۴).

۲.۲. چارچوب نظری

در نگاهی کلی دین و سبک زندگی اجزایی از یک فرهنگ‌اند که در تعامل با یکدیگرند. علاوه بر این، تعاریف و ویژگی‌های دین و سبک زندگی نشان می‌دهد امکان ارتباط علی بین این دو مفهوم وجود دارد، زیرا طبق تعریف سبک زندگی عبارت است از رفتار ناشی از تمایل‌ها و ترجیح‌های ما که متأثر از ارزش‌ها و معانی افراد است و

می‌دانیم که یکی از این نظام‌های معنایی دین است. این رابطه دوسویه است، اما در این بررسی تنها به بررسی رابطه دین با سبک زندگی می‌پردازیم.

زیمل، یکی از نظریه‌پردازان این حوزه، سبک زندگی را به منزله شکل (صورت) بررسی می‌کند. او در چارچوب جامعه‌شناسی صوری خود مراحل پیدایش، رشد و تحول شکل‌ها و سبک‌های مختلف زندگی دینی را در دوره‌های قبل از نوگرایی چنین توضیح می‌دهد: «شکل خاصی از زندگی دینی که بدواً به تمامی با ماهیت و انرژی‌های آن زندگی تناسب داشته و به تدریج بیرونی، محدود و انعطاف‌پذیر می‌شود و سپس شکل جدید آن را کنار می‌زند، شکلی که پویایی خودانگیخته انگیزش دینی را در شکل رایج آن دوباره مستقر می‌سازد. از این رو، آنچه جای شکل منسوخ را می‌گیرد، باز هم شکل دینی است، با لوازم گوناگون ایمان» (زیمل، ۱۳۸۰: ۲۴۰). پس به دیدگاهی می‌پردازد که بیشتر در میان نخبگان فکری به‌خصوص در دوره نوگرایی گرایش به آن ایجاد شده است. بر مبنای آن، دین نیز مانند دیگر ابعاد زندگی فرهنگی، در خود زندگی و نه در شکل‌های خاصی تحقق می‌یابد، زیرا این باور روزبه‌روز تقویت می‌شود که کل وضعیت انسان متدین در هیچ یک از شکل‌های تجلی شایسته زندگی دینی محسوب نمی‌شود.

جایگاه دین در فرایند شکل‌گیری سبک زندگی از نظر وبر را می‌توان مدل پایه و دیگر مدل‌ها را تعبیری از آن دانست. در واقع، مدل وبر مدل کنش به معنای عام است که از آن در بحث سبک زندگی استفاده می‌شود. بر اساس این مدل، تعامل تمایلات و منابع، کنش یا به تعبیری انتخاب‌های فرد یا جمع را پدید می‌آورد که به الگو یا مجموعه حاصل از آن سبک زندگی می‌گوییم. به بیانی مشروح‌تر، تمایلات فرد یا جمع، جهت کنش را تعیین و منابع در دسترس بستر بروز کنش را فراهم می‌کنند. این منابع در پیوند با عوامل ساختاری، فرصت‌های زندگی فرد یا جمع را پدید می‌آورند.

آدلر در مدل خود فرایند شکل‌گیری سبک زندگی را چنین بیان می‌کند: آگاهی نسبی انسان از داشته‌های موروثی خود او را در شناخت جهان پیرامونش توانا می‌سازد. این

آگاهی و شناخت به فرد کمک می‌کند تا طرحی از جهان را در ذهن خود ترسیم کند. فرد بر اساس این طرح در موقعیت‌های برتری، احساس کهنتری می‌کند و او را برای جبران این فاصله و رسیدن به امنیت خاطر وامی‌دارد تا برترین الگو را برای حرکت برگزیند. او با نزدیک شدن به هدف، در عین کسب رضایت و ایمنی نسبی، به درک جدیدی از وضعیت‌های برتر و به عبارتی آرمان‌های متعالی‌تر دست می‌یابد. اما جایگاه دین در مدل او حاوی آگاهی‌ها و تمایزهای میان امور قدسی و جز آن است که به فرد در شناخت خود و جهان پیرامونش کمک می‌کند. دین احساس‌هایی را در فرد برمی‌انگیزد (از جمله ترس، احترام، ایمنی، رضایت و گناهکاری). این احساس‌ها در احساس کهنتری فرد تأثیرگذارند و آن را تقویت یا تضعیف می‌کنند. در نظر آدلر دین مدعی است بهترین الگوی زندگی را به افراد و جامعه پیشنهاد می‌کند. پس طبیعی است فرد در انتخاب برترین الگو برای اقدام و حرکت از دین متأثر باشد. دین معمولاً شناختی تو در تو و عمیق از جهان ارائه می‌کند و سیر در مسیر آن و عبور از هر مرحله‌اش راه را برای ورود به مرحله بعد هموار می‌کند. به این ترتیب، آن طور که از مدل آدلر انتظار می‌رود، مسیر حرکت در این دنیا و اهداف مرحله‌ای در آن را پایانی نیست. پس رشد و تأثیرگذاری دین در همه مراحل حفظ می‌شود.

وبلن نظریه خود را بر مبنای نیاز متأثر از حیات اجتماعی و اصل رقابت بنا می‌کند که هر دو، افراد را به دستیابی به منزلت بالاتر و نماد آن (سبک زندگی طبقات مرفه) می‌کشاند. دین با تغییر در هر سه مقوله بر سبک‌های زندگی ناشی از چنین نظامی تأثیر می‌گذارد.

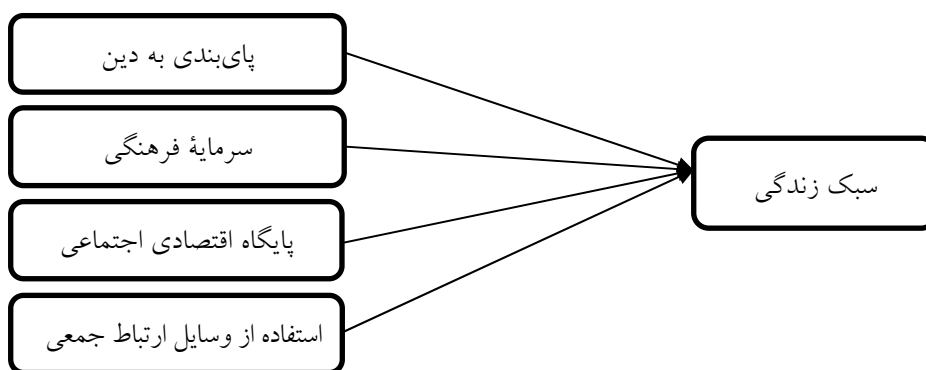
سایر نظریه‌پردازان این حوزه عبارت‌اند از فون‌هوتن که بر مبنای مدل متغیرهای الگویی پارسونز - شیلر در توصیف سبک‌های زندگی نظریه‌پردازی کرده، و مک‌کانل که معتقد است توسعه یک سبک زندگی در جوامع فراصنعتی از خلال فرایند بازتولید مدل‌های فرهنگی پدید می‌آید.

فریدمن معتقد است سبک زندگی نوگراترین هویت فرهنگی اکتسابی است و گیدنز

در این باره می‌گویند سبک‌های زندگی در جوامع نو در حال تطابق با نظام‌های انتزاعی نوین و دین یکی از عوامل زیرسؤال بردن این باور است؛ زیرا پیشنهادهای دین برای حل معضلات انسان جدید لزوماً نو نیستند.

اما بورديو در تعريف خود از فرایند شکل‌گیری سبک زندگی می‌گوید نظام اجتماعی مجموعه‌ای از میدان (وضع)‌هایی است که بر اساس سرمایه ساخت یافته و طبقه‌بندی شده و افراد در آن برای کسب بیشتر سرمایه و در نتیجه قدرت به رقابت می‌پردازند. هر فرد بر اساس موقعیت خود در هر میدان و بر اساس ارزیابی و سلیقه خود الگوی رفتاری خاصی را برای دستیابی به سرمایه بیشتر (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، نمادین) در هر میدان برمی‌گزیند. این الگوها و جلوه‌های عینی آنها سبک‌های زندگی‌اند. اما دین در این مدل سه نوع سرمایه در اختیار دارد. اول، جهان‌بینی و نظام معنایی این سرمایه فرهنگی را در اختیار افراد قرار می‌دهد. دوم، نظامی نمادین که به پیروان خود سرمایه نمادین می‌بخشد. سوم، دینداری گروهی از پیروان همچنین نهاد و سازمانی نسبتاً منسجم (کلیسا) است که سرمایه اجتماعی می‌دهد. دین خود میدان است و افراد در آن برای کسب قدرت و سرمایه‌ها به رقابت می‌پردازند (بورديو، ۱۳۸۱: ۹۳، ۱۷۵).

دین در میدان‌های دیگر نیز می‌تواند حضور داشته باشد؛ زیرا سرمایه‌های متناسب به آن در هر میدانی نقش ایفا می‌کنند.

شکل ۱. مدل نظری تحقیق

۳.۲. فرضیه‌های تحقیق

- به نظر می‌رسد بین پای‌بندی به دین و سبک زندگی دانشجویان دانشگاه ملی کلمبیا رابطه وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین سرمایه فرهنگی دانشجویان دانشگاه ملی کلمبیا و سبک زندگی آن‌ها رابطه وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین پایگاه اقتصادی-اجتماعی دانشجویان دانشگاه ملی کلمبیا و سبک زندگی آن‌ها رابطه وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی دانشجویان دانشگاه ملی کلمبیا و سبک زندگی آن‌ها رابطه وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین پای‌بندی به دین و سرمایه فرهنگی دانشجویان دانشگاه ملی کلمبیا رابطه وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین پای‌بندی به دین دانشجویان دانشگاه ملی کلمبیا و پایگاه اقتصادی-اجتماعی آن‌ها رابطه وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین پای‌بندی به دین دانشجویان دانشگاه ملی کلمبیا و میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی آن‌ها رابطه وجود دارد.

۳. روش تحقیق

این پژوهش میدانی به روش پیمایشی از نوع کاربردی و مقطعی انجام شد. شیوه جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه بود.

۱.۳. جامعه آماری

جامعه آماری پژوهش حاضر تمامی دانشجویان دانشگاه ملی کلمبیا و محدوده مکانی ما در این پژوهش دانشگاه ملی کلمبیا (مرکز بوگوتا) بود که حدود ۲۶ هزار دانشجو دارد. از نظر زمانی این تحقیق در بین دانشجویانی انجام شد که در نیمسال دوم سال ۲۰۱۱

یعنی (اول اگوست تا ۲۵ نوامبر) در دانشگاه ملی کلمبیا (مرکز بوگوتا) مشغول به تحصیل بودند، شامل دانشجویان سه مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری.

۲.۳. شیوه نمونه‌گیری

در این تحقیق از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شد. به این ترتیب که پس از تعیین حجم نمونه از میان کل دانشجویان دانشگاه ۳۹۳ نفر انتخاب شدند.

۳.۳. حجم نمونه

حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران و ضمن مفروض گرفتن احتمال خطای ۵ درصد با ضریب اطمینان ۹۵ درصد به دست آمد.

$$n = \frac{Z^2 pqN}{d^2(N-1) + Z^2 pq} \quad \text{رابطه ۱}$$

N= حجم جامعه آماری

n= حجم نمونه

Z= مقدار متغیر نرمال واحد استاندارد که در سطح اطمینان ۹۵ درصد ۱/۹۶ است

P= مقدار نسبت صفت موجود در جامعه. اگر در اختیار نباشد. می‌توان آن را ۵۰٪ در نظر گرفت.

q= درصد افرادی که فاقد آن صفت در جامعه‌اند (q = 1-p)

d= مقدار اشتباه مجاز

و با فرض $Z = 1/96$ و $p = q = 0/5$ ، حجم نمونه ۳۹۳ خواهد بود.

۴.۳. اعتبار و پایایی تحقیق

به منظور احراز اعتبار لازم در این پژوهش برای سنجش برخی متغیرها از مقیاس‌های استاندارد استفاده شد. در راستای موضوع تحقیق حاضر و چارچوب مفهومی و نظری آن از اعتبار صوری استفاده شد. به این معنا که پرسشنامه پس از طراحی به متخصصان و کارشناسانی که در این زمینه کار کرده‌اند، ارائه و از آن‌ها نظرخواهی شد.

برای پایایی تحقیق نیز پیش‌آزمون با ۲۰ پرسشنامه صورت گرفت و پس از تکمیل، آلفای کرونباخ گرفته شد که بالای ۷۰ درصد بود و پایایی بالای پرسشنامه را نشان داد. تعداد خیلی کمی از گویه‌ها و سؤال‌ها ابهام و اشکال داشتند که اصلاح شدند.

۵.۳. تعریف عملیاتی متغیرها

۱.۵.۳. سبک زندگی

سبک زندگی با ترکیبی از دو گروه ۱۸ و ۱۴ سؤالی سنجیده شد که ترکیبی از پرسشنامه‌های استاندارد سبک زندگی نولا پندر و ارزش‌ها و سبک‌های زندگی آ. میچل بود. هر یک از این پرسشنامه‌ها تعدادی از مؤلفه‌های سبک زندگی را عملیاتی کرده‌اند. سبک زندگی از ترکیب ۳۲ سؤال از ۷۵ سؤال پرسشنامه و با مقیاس مجموعه نمرات و طیف لیکرت اندازه‌گیری شد. برخی سؤال‌ها به شرح زیر بود:

- دوست ندارم با افرادی که نمی‌شناسم، رابطه برقرار کنم.
- به نظرم باید از لحظه‌لحظه زندگی استفاده کرد.
- برای اینکه به هدف‌ها برسیم باید بهترین باشیم.
- در اوقات فراغتم دوست دارم در خانه بمانم و احساس آرامش کنم.
- دوست دارم افراد نزدیک من با من مهربان باشند و من هم نسبت به آن‌ها مهربان باشم.
- و سؤال‌هایی از این قبیل:
- میزان ورزش کردن
- میزان مراجعه به پزشک برای اطمینان از سلامت جسمانی
- داشتن برنامه غذایی

۲.۵.۳. پای‌بندی به دین

از نظر عملیاتی، پای‌بندی به دین با پرسشنامه دینداری گلاک (۱۹۵۹) سنجیده شد. این الگو دین را دارای چهار بعد می‌داند:

- بُعد اعتقادی یا باورهای دینی. عبارت است از باورهایی که انتظار می‌رود پیروان آن دین به آن‌ها اعتقاد داشته باشند.
- بُعد مناسکی یا اعمال دینی. شامل اعمال دینی مشخصی مثل عبادت، شرکت در آیین‌های دینی خاص و جزآن که انتظار می‌رود هر فرد دیندار آن‌ها را به جا آورد.

- بُعد تجربی یا عواطف دینی. ناظر به عواطف، تصورات و احساسات مربوط به داشتن رابطه با جوهری ربوبی همچون خدا یا واقعیتی نمایی یا اقتداری متعالی است.
 - بُعد پیامدی یا آثار دینی. ناظر به آثار باورها، اعمال، تجارب و دانش دینی بر زندگی روزمره پیروان است.
- برخی سؤال‌ها به شرح زیر بود:
- تعداد دفعات شرکت در مراسم مذهبی در سال گذشته
 - مراجعه به تعالیم دینی برای حل مشکلات شخصی
 - اعتقاد به دعا برای از بین بردن استرس در زندگی
 - اعتقاد به زندگی بعد از مرگ
 - اعتقاد به روح
 - دعا کردن در هر موقعیتی
 - دعا کردن در مراسم مذهبی.

۳.۵.۳. سرمایه فرهنگی

به اعتقاد بوردیو سرمایه شکل‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دارد؛ یعنی این امکان وجود دارد که موقعیت افراد و خانواده را از لحاظ سرمایه فرهنگی آن‌ها نیز بررسی کنیم. مفهوم سرمایه فرهنگی در نظر او سه بعد اصلی دارد. در این تحقیق گویه‌هایی را انتخاب کردیم که هر سه بُعد سرمایه فرهنگی را می‌سنجند:

- بُعد تجسم‌یافته یا ذهنی. شامل تمایل‌ها و گرایش‌های روانی فرد نسبت به استفاده از کالاهای فرهنگی
 - بُعد عینی. شامل میزان مصرف کالاهای فرهنگی
 - بُعد نهادی. شامل مدارک و مدارج تحصیلی و علمی - فرهنگی فرد
- برخی سؤال‌ها به شرح زیر بود:
- عضویت در کتابخانه
 - بازدید منظم از گالری، تئاتر

- شرکت در کنسرت موسیقی کلاسیک
- نواختن موسیقی
- گوش کردن به موسیقی کلاسیک
- میزان تحصیلات پدر
- میزان تحصیلات مادر
- تعداد کتاب در منزل

۴.۵.۳. میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی

برای سنجش این متغیر تناوب استفاده پاسخ‌دهندگان از انواع رایج وسایل ارتباط جمعی در هر هفته سؤال شد. در دسته‌بندی وسایل ارتباط جمعی سعی شد همه انواع لحاظ شود. برخی سؤال‌ها به شرح زیر بود:

- میزان استفاده از روزنامه
- میزان استفاده از مجلات
- میزان استفاده از رادیو
- میزان استفاده از اینترنت
- میزان تماشای برنامه‌های ماهواره‌ای و تلویزیونی.

۵.۵.۳. پایگاه اقتصادی - اجتماعی

در این پژوهش، مفهوم پایگاه اقتصادی - اجتماعی دانشجویان براساس چهار بُعد زیر بر اساس رابطه ۲ محاسبه شد.

- تحصیلات والدین
- شغل والدین
- درآمد خانواده
- درآمد فرد

$$\text{پایگاه اقتصادی - اجتماعی} = ۲ \times (\text{تحصیلات پدر} + \text{تحصیلات مادر}) + ۳ \times \text{رابطه (۲)}$$

(درآمد خانواده + درآمد فرد)

۴. یافته‌های پژوهش

بیشترین فراوانی سنی پاسخگویان مربوط به رده سنی ۱۹ تا ۲۲ ساله بود (جدول ۱). کمترین فراوانی مربوط به افرادی بود که در رده سنی ۲۸ و بالاتر قرار داشتند.

جدول ۱. سن

درصد فراوانی انباشتی	درصد فراوانی معتبر	درصد فراوانی	فراوانی	رده سنی (سال)
۳۸/۹	۳۸/۹	۳۸/۹	۱۵۳	۱۶-۱۸
۸۰/۲	۴۱/۲	۴۱/۲	۱۶۲	۱۹-۲۲
۹۶/۹	۱۶/۸	۱۶/۸	۶۶	۲۳-۲۷
۱۰۰/۰	۳/۱	۳/۱	۱۲	۲۸ و بیشتر
	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۳۹۳	کل

بیشترین فراوانی ۵۳/۴ درصد و مربوط به دسته ۱۰۰۰۰ دلار و بیشتر است. کمترین میزان درآمد ۱/۵ درصد و مربوط به دسته ۱۰۰۰ تا ۳۰۰۰ است. ۳۴/۴ درصد پاسخگویان جواب مناسبی به این سؤال ندادند.

جدول ۲. میزان درآمد خانواده

درصد فراوانی انباشتی	درصد فراوانی معتبر	درصد فراوانی	فراوانی	دلار آمریکا
۱۲/۸	۱۲/۸	۸/۴	۳۳	۰ - ۷۵۰
۱۵/۱	۲/۳	۱/۵	۶	۱۰۰۰ - ۳۰۰۰
۱۸/۶	۳/۵	۲/۳	۹	۳۰۰۰ - ۶۰۰۰
۱۰۰/۰	۸۱/۴	۵۳/۴	۲۱۰	۱۰۰۰۰ و بیشتر
	۱۰۰/۰	۶۵/۶	۲۵۸	کل
		۳۴/۴	۱۳۵	بدون پاسخ
		۱۰۰/۰	۳۹۳	کل

پاسخ به سؤال‌های جدول ۳ تعیین‌کننده بُعد نهادی متغیر سرمایه فرهنگی است که گروه با تحصیلات سطح دبیرستان بیشترین فراوانی، $38/9$ درصد در میان پدران و گروه با تحصیلات کارشناسی بیشترین فراوانی $35/9$ درصد در میان مادران را تشکیل دادند. کمترین فراوانی $1/5$ درصد به گروه دارای تحصیلات غیررسمی در میان پدران و $3/8$ درصد به گروه دارای تحصیلات دکترا در میان مادران دانشجویان اختصاص داشت.

جدول ۳. تحصیلات والدین دانشجویان

تحصیلات	ابتدایی	دبیرستان	کارشناسی	کارشناسی ارشد	دکتری
پدر	۶	۵۴	۱۵۳	۱۱۷	۴۸
	$1/5$	$13/7$	$38/9$	$29/8$	$3/8$
مادر	۶	۵۴	۱۱۷	۱۴۱	۶۶
	$13/7$	$29/8$	$35/9$	$16/8$	$3/8$

۱.۴. روابط بین متغیرها (آزمون فرضیه‌ها)، تحلیل رگرسیونی و تحلیل مسیر متغیرهای تحقیق

در این بخش به تجزیه و تحلیل یافته‌های جداول دو بعدی و آزمون فرضیه‌ها می‌پردازیم. در ادامه از تحلیل رگرسیونی چندمتغیره برای تبیین متغیر وابسته استفاده می‌شود. سپس، براساس مدل تحلیلی، تحلیل مسیر صورت می‌گیرد و آثار مستقیم متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته بررسی می‌شود.

۱.۱.۴. آزمون فرضیه اول

برای آزمون رابطه بین سبک زندگی و پای‌بندی به دین دانشجویان از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. علت استفاده از این آزمون به سطح سنجش متغیرها برمی‌گردد. چون سطح سنجش هر دو متغیر مستقل و وابسته فاصله‌ای است، مناسب‌ترین آزمون ضریب همبستگی پیرسون است. قبل از تحقیق احساس می‌شد که میزان پای‌بندی به دین در بین دانشجویان با سبک زندگی آنان ارتباط دارد. نتایج حاصل از تحقیق این فرضیه را اثبات کرد، زیرا سطح معناداری به دست آمده $0/000$ کمتر از $0/05$ است. به

عبارت دیگر، بین سبک زندگی و پای‌بندی به دین رابطه وجود دارد. همچنین، ضریب همبستگی به دست آمده (۰/۲۷۶-) حاکی از وجود همبستگی قوی بین دو متغیر است.

جدول ۴. ضریب همبستگی بین سبک زندگی و پای‌بندی به دین

تعداد	انحراف استاندارد	میانگین	
۳۹۳	۱۰/۵۵۱	۹۵/۳۷	سبک زندگی
۳۹۳	۶/۱۹۷	۲۰/۲۷	پای‌بندی به دین
Sig. = ۰/۰۰۰		ضریب همبستگی پیرسون = -۰/۲۷۶	

۲.۱.۴. آزمون فرضیه دوم

برای آزمون رابطه بین سبک زندگی و سرمایه فرهنگی دانشجویان از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. علت استفاده از این آزمون به سطح سنجش متغیرها برمی‌گردد. چون سطح سنجش هر دو متغیر مستقل و وابسته فاصله‌ای است، مناسب‌ترین آزمون ضریب همبستگی پیرسون است. قبل از آزمون احساس می‌شد که سرمایه فرهنگی دانشجویان با سبک زندگی آنان ارتباط دارد. نتایج حاصل از تحقیق این فرضیه را اثبات کرد؛ زیرا سطح معناداری به دست آمده ۰/۰۰۷ کمتر از ۰/۰۵ است. به عبارت دیگر، بین سبک زندگی و سرمایه فرهنگی رابطه وجود دارد. همچنین، ضریب همبستگی به دست آمده (۰/۱۳۷) حاکی از وجود همبستگی قوی بین دو متغیر است.

جدول ۵. ضریب همبستگی بین سبک زندگی و سرمایه فرهنگی

تعداد	انحراف استاندارد	میانگین	
۳۹۳	۱۰/۵۵۱	۹۵/۳۷	سبک زندگی
۳۹۳	۹/۶۴۰	۴۷/۰۶	سرمایه فرهنگی
Sig. = ۰/۰۰۷		ضریب همبستگی پیرسون = ۰/۱۳۷	

۳.۱.۴. آزمون فرضیه سوم

برای آزمون رابطه بین سبک زندگی و پایگاه اقتصادی-اجتماعی دانشجویان از ضریب

همبستگی پیرسون استفاده شد. علت استفاده از این آزمون به سطح سنجش متغیرها برمی‌گردد. چون سطح سنجش هر دو متغیر مستقل و وابسته فاصله‌ای است، مناسب‌ترین آزمون ضریب همبستگی پیرسون است. قبل از آزمون احساس می‌شد که پایگاه اقتصادی - اجتماعی دانشجویان با سبک زندگی آنان ارتباط دارد. نتایج حاصل از تحقیق، این فرضیه را رد کرد، زیرا سطح معناداری به دست آمده $0/613$ بیشتر از $0/05$ است. به عبارت دیگر، بین سبک زندگی و پایگاه اقتصادی - اجتماعی رابطه وجود ندارد. همچنین، ضریب همبستگی به دست آمده ($0/26$) حاکی از وجود همبستگی قوی بین دو متغیر است.

جدول ۶. ضریب همبستگی بین سبک زندگی و پایگاه اقتصادی - اجتماعی

تعداد	انحراف استاندارد	میانگین	
۳۹۳	۱۰/۵۵۱	۹۵/۳۷	سبک زندگی
۳۹۳	۶/۱۴۳	۵۱/۹۱	پایگاه اقتصادی - اجتماعی
Sig. = $0/613$		ضریب همبستگی پیرسون = $0/26$	

۴.۱.۴. آزمون فرضیه چهارم

برای آزمون رابطه بین سبک زندگی و میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی دانشجویان از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. علت استفاده از این آزمون به سطح سنجش متغیرها برمی‌گردد. چون سطح سنجش هر دو متغیر مستقل و وابسته فاصله‌ای است، مناسب‌ترین آزمون ضریب همبستگی پیرسون است. قبل از آزمون احساس می‌شد که میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی در بین دانشجویان با سبک زندگی آنان ارتباط دارد. نتایج حاصل از تحقیق این فرضیه را رد کرد، زیرا سطح معناداری به دست آمده $0/194$ بیشتر از $0/05$ است. به عبارت دیگر، بین سبک زندگی و میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی رابطه وجود ندارد. همچنین، ضریب همبستگی به دست آمده ($0/66$) حاکی از وجود همبستگی قوی بین دو متغیر است.

جدول ۷. ضریب همبستگی بین سبک زندگی و میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی

تعداد	انحراف استاندارد	میانگین	
۳۹۳	۱۰/۵۵۱	۹۵/۳۷	سبک زندگی
۳۹۳	۳/۵۷۸	۱۷/۱۱	میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی
Sig.= ۰/۱۹۴		ضریب همبستگی پیرسون= ۰/۶۶	

۵.۱.۴. آزمون فرضیه پنجم

برای آزمون رابطه بین پای‌بندی به دین و سرمایه فرهنگی دانشجویان از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. علت استفاده از این آزمون به سطح سنجش متغیرها برمی‌گردد. چون سطح سنجش هر دو متغیر مستقل و وابسته فاصله‌ای است، مناسب‌ترین آزمون ضریب همبستگی پیرسون است. قبل از آزمون احساس می‌شد که میزان پای‌بندی به دین در بین دانشجویان با سرمایه فرهنگی آنان ارتباط دارد. نتایج حاصل از تحقیق این فرضیه را اثبات کرد، زیرا سطح معناداری به دست آمده ۰/۰۱۵ کمتر از ۰/۰۵ است. به عبارت دیگر، بین پای‌بندی به دین و سرمایه فرهنگی دانشجویان رابطه وجود دارد. همچنین، ضریب همبستگی به دست آمده (۰/۱۲۳) حاکی از وجود همبستگی بین دو متغیر است.

جدول ۸. ضریب همبستگی بین پای‌بندی به دین و سرمایه فرهنگی

تعداد	انحراف استاندارد	میانگین	
۳۹۳	۶/۱۹۷	۲۰/۲۷	پای‌بندی به دین
۳۹۳	۹/۶۴۰	۴۷/۰۶	سرمایه فرهنگی
Sig.= ۰/۰۱۵		ضریب همبستگی پیرسون= ۰/۱۲۳	

۶.۱.۴. آزمون فرضیه ششم

برای آزمون رابطه بین پای‌بندی به دین و پایگاه اقتصادی-اجتماعی دانشجویان از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. علت استفاده از این آزمون به سطح سنجش متغیرها برمی‌گردد. چون سطح سنجش هر دو متغیر مستقل و وابسته فاصله‌ای است،

مناسب‌ترین آزمون ضریب همبستگی پیرسون است. قبل از آزمون احساس می‌شد که میزان پای‌بندی به دین در بین دانشجویان با پایگاه اقتصادی - اجتماعی آنان ارتباط دارد. نتایج حاصل از تحقیق این فرضیه را اثبات کرد؛ زیرا سطح معناداری به دست آمده ۰/۰۴۱ کمتر از ۰/۰۵ است. به عبارت دیگر، بین پای‌بندی به دین و پایگاه اقتصادی - اجتماعی رابطه وجود دارد. همچنین، ضریب همبستگی به دست آمده (۰/۱۰۳-) حاکی از وجود همبستگی منفی بین دو متغیر است.

جدول ۹. ضریب همبستگی بین پای‌بندی به دین و پایگاه اقتصادی - اجتماعی

میانگین	انحراف استاندارد	تعداد
۲۰/۲۷	۶/۱۹۷	۳۹۳
۵۱/۹۱	۶/۱۴۳	۳۹۳
ضریب همبستگی پیرسون = ۰/۱۰۳-	Sig. = ۰/۰۴۱	

۷.۱.۴. آزمون فرضیه هفتم

برای آزمون رابطه بین پای‌بندی به دین و میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی دانشجویان از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. علت استفاده از این آزمون به سطح سنجش متغیرها برمی‌گردد. چون سطح سنجش هر دو متغیر مستقل و وابسته فاصله‌ای است، مناسب‌ترین آزمون ضریب همبستگی پیرسون است. قبل از آزمون احساس می‌شد که میزان پای‌بندی به دین در بین دانشجویان با میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی ارتباط دارد. نتایج حاصل از تحقیق این فرضیه را رد کرد؛ زیرا سطح معناداری به دست آمده ۰/۱۰۶ بیشتر از ۰/۰۵ است. به عبارت دیگر، بین پای‌بندی به دین و میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی رابطه وجود ندارد. همچنین، ضریب همبستگی به دست آمده (۰/۰۸۲-) حاکی از وجود همبستگی ضعیف و منفی بین دو متغیر است.

جدول ۱۰. ضریب همبستگی پای‌بندی به دین و میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی

تعداد	انحراف استاندارد	میانگین	
۳۹۳	۶/۱۹۷	۲۰/۲۷	پای‌بندی به دین
۳۹۳	۳/۵۷۸	۱۷/۱۱	میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی
Sig.=۰/۱۰۶		ضریب همبستگی پیرسون = -۰/۰۸۲	

۲.۴. تحلیل رگرسیونی

رفتار انسانی پدیده بسیار پیچیده‌ای است و دانشمندان علوم اجتماعی و علوم ارتباطات و حتی علوم رفتاری این اصل را پذیرفته‌اند که در اغلب کنش‌ها و رفتارهای آدمی چندین عامل دخالت دارند. به بیان آماری، تغییر در یک متغیر وابسته معمولاً نتیجه تأثیر متغیرهای مستقل متعددی است که هم‌زمان عمل می‌کنند. به فراخور موضوع می‌توان گفت عوامل مرتبط با سبک زندگی دربرگیرنده متغیرهای متعددی است که هر یک از این متغیرهای تأثیرگذار، عاملی برای برآورد جنبه‌های متفاوتی از سبک زندگی است. بنابراین، می‌توان انتظار داشت که هر یک از عوامل یا متغیرها، سهمی در شکل‌گیری سبک زندگی دارد. فنون رگرسیون چند متغیری این امکان را می‌دهد که با استفاده از شناخت حاصل از چندین متغیر مستقل، تغییرات متغیر وابسته را پیش‌بینی کنیم؛ رگرسیون چندمتغیره به تبیین و پیش‌بینی واریانس متغیر وابسته کمک می‌کند. به عبارتی، هدف از تحلیل رگرسیونی مشخص کردن سهم و تأثیر متغیرهای مستقل تحقیق در تبیین و پیش‌بینی تغییرات متغیر وابسته است.

داده‌های جدول ۱۱ نشان می‌دهد که ضریب همبستگی ۰/۳۲۹ محاسبه شده است و چهار متغیر پای‌بندی به دین، سرمایه فرهنگی، استفاده از وسایل ارتباط جمعی و پایگاه اقتصادی-اجتماعی به طور هم‌زمان حدود ۰/۳۳ با سبک زندگی دانشجویان همبستگی دارند. در این بررسی R^2 یا ضریب تعیین ۰/۱۰۸ محاسبه شده است؛ یعنی، حدود ۱۱ درصد سبک زندگی دانشجویان با متغیرهای چهارگانه مورد بررسی توضیح داده می‌شود، و ۸۹ درصد باقی‌مانده ناشی از عواملی خارج از مشاهدات مورد بررسی ماست.

جدول ۱۱. تحلیل رگرسیون چند متغیره در تبیین متغیر وابسته (سبک زندگی)

مدل	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای استاندارد برآورد
	۰/۳۲۹ (a)	۰/۱۰۸	۰/۰۹۹	۱۰/۰۱۵

با توجه به سطح معناداری به دست آمده (۰/۰۰) در جدول ۱۲ می توان گفت رابطه بین متغیرها در سطوح بالای آماری معنادار است.

جدول ۱۲. آنالیز واریانس ANOVA(b)

Modelo	Suma de cuadrados	gl	Media cuadrática	F	Sig.
Regresión	۴۷۲۰/۴۱۳	۴	۱۱۸۰/۱۰۳	۱۱/۷۶۵	.(a)
Residual	۳۸۹۱۸/۸۲۴	۳۸۸	۱۰۰/۳۰۶		
Total	۴۳۶۳۹/۲۳۷	۳۹۲			

برای تشخیص اینکه سهم کدام یک از متغیرهای مستقل در تبیین و پیش بینی متغیر وابسته یعنی سبک زندگی دانشجویان بیشتر و سهم کدام یک کمتر است، باید به جدول رگرسیونی مراجعه شود. در جدول معادله رگرسیونی اهمیت نسبی هر متغیر مستقل در توضیح تغییرات وابسته با مشاهده مقدار ضرایب یا وزن های رگرسیونی به دست می آید. ضرایب تأثیر استاندارد موجود در جدول ۱۳ نشان می دهد که متغیر پای بندی به دین با ضریب تأثیر رگرسیونی ($Beta = -0/304$) قوی ترین پیش بینی کننده سبک زندگی دانشجویان است. رتبه دوم با ضریب تأثیر رگرسیونی ($Beta = 0/186$) مربوط به متغیر سرمایه فرهنگی است که نسبت به سایر متغیرها قدرت تبیین بیشتری دارد. رتبه سوم با ضریب تأثیر رگرسیونی ($Beta = -0/049$) مربوط به متغیر پایگاه اقتصادی - اجتماعی است. پایین ترین تأثیر گذاری با ضریب تأثیر رگرسیونی ($Beta = 0/002$) مربوط به متغیر میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی است.

جدول ۱۴ تأثیرات غیرمستقیم متغیرهای مستقل بر متغیر سبک زندگی را از طریق تأثیر مستقیمی نشان می دهد که این متغیرها بر متغیر پای بندی به دین دارند. تأثیر

غیرمستقیم هر یک از متغیرهای پایگاه اقتصادی-اجتماعی و میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی و سرمایه فرهنگی در ستون بتا مشهود است.

جدول ۱۳. ضرایب تأثیر مدل تبیین کننده سبک زندگی

Sig.	t	ضرایب غیراستاندارد		B	Error típ.	
		Beta	B			
۰/۰۰۰	۱۸۷۱۸		۵/۳۸۴	۱۰۰/۷۷۰	۵/۳۸۴	(ثابت)
۰/۰۰۰	-۶۲۰۰	-۰/۳۰۴	۰/۰۸۴	-۰/۵۱۸	۰/۰۸۴	پای بندی به دین
۰/۰۰۰	۳/۶۰۳	۰/۱۸۶	۰/۰۵۶	۰/۲۰۳	۰/۰۵۶	سرمایه فرهنگی
۰/۹۶۱	-۰/۰۴۹	-۰/۰۰۲	۰/۱۴۷	-۰/۰۰۷	۰/۱۴۷	استفاده از وسایل ارتباط جمعی
۰/۳۲۸	-۰/۹۷۹	-۰/۰۴۹	۰/۰۸۵	-۰/۰۸۴	۰/۰۸۵	پایگاه اقتصادی اجتماعی

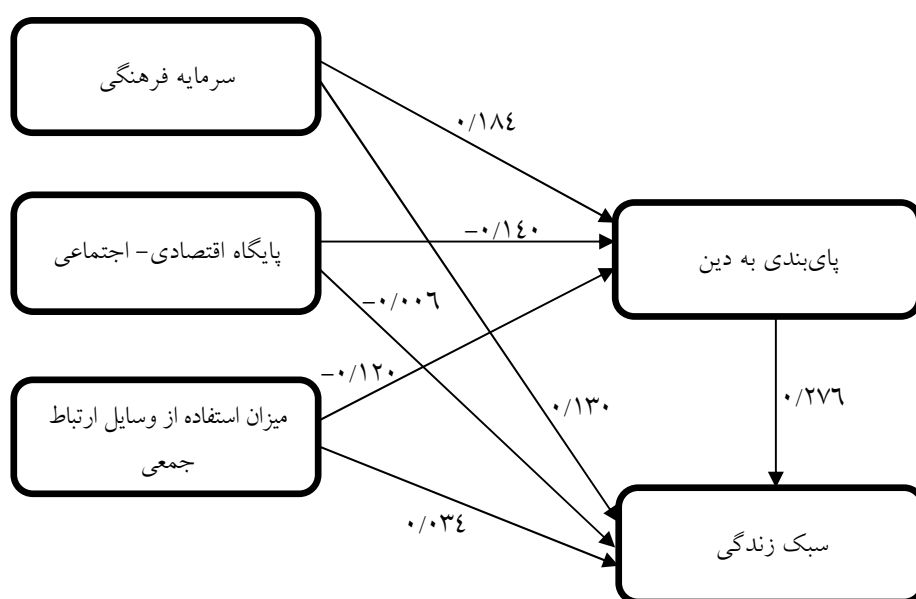
جدول ۱۴. ضرایب تأثیر مدل تبیین کننده پای بندی به دین

Sig.	t	ضرایب غیر استاندارد		B	Error típ.	
		Beta	B			
۰/۰۰۰	۸/۵۲۹		۲/۹۹۷	۲۵/۵۵۹	۲/۹۹۷	(ثابت)
۰/۰۰۰	۳/۵۱۷	۰/۱۸۴	۰/۰۳۴	۰/۱۱۹	۰/۰۳۴	سرمایه فرهنگی
۰/۰۱۹	-۲/۳۴۹	-۰/۱۲۰	۰/۰۸۸	-۰/۲۰۸	۰/۰۸۸	استفاده از وسایل ارتباط جمعی
۰/۰۰۶	-۲/۷۴۲	-۰/۱۴۰	۰/۰۵۱	-۰/۱۴۱	۰/۰۵۱	پایگاه اقتصادی-اجتماعی

۳.۴. تحلیل مسیر

تحلیل مسیر روشی است برای مطالعه تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهایی که علت و معلول فرض شده‌اند. باید توجه داشت که از تحلیل مسیر در کشف علت‌ها استفاده نمی‌شود، بلکه این روش در مورد مدل‌هایی به کار می‌رود که به عبارت دیگر بر مبنای دانش ملاحظات نظری تدوین شده‌اند (کرلینجر و پدهاورز، ۱۳۸۳: ۴۰۶).

تحلیل مسیر در آزمون مدل‌های علی به کار می‌رود و مستلزم تنظیم مدلی به صورت نمودار علی است و به ما کمک می‌کند ببینیم در پی چه چیزی ایم. در تحلیل مسیر از رگرسیون استفاده می‌شود. از این رو، می‌توان میزان مناسب بودن مدل را ارزیابی کرد و با استفاده از وزن بتا (که در تحلیل مسیر «ضریب مسیر» خوانده می‌شود) مقدار اثر هر متغیر را تعیین کرد. به این ترتیب، تحلیل مسیر به طریق قابل فهم و ساده‌ای اطلاعات قابل توجهی درباره فرایندهای علی فراهم می‌آورد (دواس، ۱۳۸۳: ۲۲۲).

شکل ۲. ضرایب مسیر مدل تحلیلی عوامل مرتبط با سبک زندگی در بین دانشجویان

۵. نتیجه‌گیری

یافته‌های تحقیق نشان‌دهنده تأثیرات مستقیم، غیرمستقیم و تأثیر کل متغیرهای الگوی تحلیلی تحقیق است. با توجه به داده‌های جدول ۱۵ و بر اساس استناد به آثار مستقیم متغیرها، متغیر پای بندی به دین (-۰/۲۷۶) قوی‌ترین و مهم‌ترین پیش‌بینی‌کننده سبک زندگی دانشجویان است. بعد از آن به ترتیب، متغیرهای سرمایه فرهنگی (۰/۱۳۰)،

استفاده از رسانه‌های ارتباط جمعی (۰/۰۳۴) و پایگاه اقتصادی-اجتماعی (۰/۰۰۶) بیشترین تأثیر را بر سبک زندگی دانشجویان داشته‌اند.

جدول ۱۵. محاسبه آثار مستقیم، غیرمستقیم و کلی مسیر مدل تحلیلی عوامل مرتبط با سبک زندگی دانشجویان

متغیر	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	اثر کلی
پای‌بندی به دین	-	-۰/۲۷۶	-۰/۲۷۶
سرمایه فرهنگی	۰/۰۵۱	۰/۱۳۰	۰/۱۸۱
پایگاه اقتصادی-اجتماعی	۰/۰۳۹	-۰/۰۰۶	۰/۰۳۳
میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی	۰/۰۳۳	۰/۰۳۴	۰/۰۶۷

بر اساس استناد به آثار غیرمستقیم، متغیر سرمایه فرهنگی با ضریب مسیر ۰/۰۵۱ مهم‌ترین پیش‌بینی‌کننده سبک زندگی دانشجویان دانشگاه ملی کلمبیا به دست آمد. متغیر پایگاه اقتصادی-اجتماعی با ضریب مسیر ۰/۰۳۹ در رتبه دوم و متغیر استفاده از رسانه‌های ارتباط جمعی با ضریب مسیر ۰/۰۳۳ در رتبه بعدی قرار گرفت.

بر اساس بررسی تأثیرات کلی متغیرهای الگوی تحلیلی تحقیق بر متغیر وابسته، متغیر پای‌بندی به دین با ضریب تأثیر ۰/۲۷۶- مهم‌ترین و قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده سبک زندگی دانشجویان به دست آمد (همانند اثر مستقیم) و متغیر سرمایه فرهنگی (۰/۱۸۱)، استفاده از رسانه‌های ارتباط جمعی (۰/۰۶۷) و پایگاه اجتماعی-اقتصادی (۰/۰۳۳)، به ترتیب در رده‌های بعدی اثرگذاری بر متغیر وابسته تحقیق قرار گرفتند.

با توجه به نتایج تحقیقات پیشین از جمله پژوهشی که پوریوسفی در مورد دانشجویان مسلمان دانشگاه شیکاگو انجام داده است، پای‌بندی به دین در میان دانشجویان بالا گزارش شده است.

در تحقیق کیهان موتلو درباره عقاید مذهبی دانشجویان ترکیه در دو سال ۱۹۷۸ و ۱۹۹۱ نیز میزان موافقت با سؤال‌های مطرح شده در مورد عقاید مذهبی در دوره زمانی ۱۳ ساله ۱۵ درصد افزایش یافته است. همه این‌ها مؤید رشد جهت‌گیری دانشجویان و

جامعه‌پذیری دینی آن‌ها و در نتیجه تأثیر پای‌بندی به دین در شیوه و سبک زندگی آن‌هاست.

البته، نتایج برخی پژوهش‌ها نیز در تناقض با نتایج این پژوهش قرار دارد، مانند پژوهش جیکوب که نشان می‌دهد گرایش‌های مذهبی دانشجویان در دانشگاه‌های آمریکا از سال دوم به بعد رو به کاهش می‌رود. اما این پژوهش مربوط به جامعه آمریکایی می‌شود و بدیهی است که تناقض نتایج پژوهش جیکوب با نتایج تحقیق حاضر به دلیل تفاوت در جامعه آماری مورد بررسی است. بنابراین، ملاحظه می‌شود که بسته به نوع جامعه آماری مورد بررسی، نتایج متفاوتی از گرایش‌های دینداری در بین دانشجویان به دست می‌آید.

با توجه به چارچوب نظری تحقیق ما، بورديو معتقد است فرد با برآورده کردن نیازهای خود در واقع فرصتی برای سبک دادن به فعالیت‌هایش از طریق انتخاب‌های روزانه‌اش پیدا می‌کند. پای‌بندی به دین در نوع و اندازه این وابستگی‌ها و نیازهای او و در نتیجه در روند شکل‌گیری سبک زندگی او مؤثر است.

با توجه به یافته‌های تحقیق حاضر می‌توان پیشنهاد کرد مسائل زیر مورد توجه قرارگیرد. مفهوم پای‌بندی به دین باید هم از لحاظ نظری و هم از لحاظ تحقیق عملی کنکاش بیشتری شود و محققان به بررسی این نکته بپردازند که چگونه مفهوم پای‌بندی به دین در جامعه آمریکای لاتین در تعیین بهتر الگوهای جامعه در میان دانشجویان مؤثر واقع می‌شود. همچنین، تحقیقی در این خصوص انجام گیرد که زمینه‌های مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های فرهنگی و رشد مصرف کالاهای فرهنگی متناسب با توجه به دینداری افراد باعث انسجام فرهنگی و اجتماعی جامعه می‌شود.

منابع

[۱]. آدلر، آلفرد. (۱۳۶۱). روان‌شناسی فردی. مترجم: حسن زمانی و میهن بهرامی، تهران: پیشگام.

- [۲]. اسماعیلی بهبهانی، منیژه. (۱۳۸۰). بررسی رابطه دینداری و سعادت‌مندی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی شهر تهران. تهران: پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان‌شناسی دانشگاه تهران.
- [۳]. ایازی، سید محمدعلی. «نقش دین و کارکرد های واقعی آن در جامعه». فرهنگ و پژوهش، ۱۴۲.
- [۴]. بوردیو، پیر. (۱۳۸۱). نظریه کنش. مترجم: مرتضی مردیها، تهران: نقش و نگار.
- [۵]. بوش، ریچارد. (۱۳۷۴). جهان مذهبی. مترجم: عبدالرحیم گواهی، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
- [۶]. حافظ نیا، محمدرضا. (۱۳۸۴). مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها.
- [۷]. خاکی، غلامرضا. (۱۳۸۴). روش تحقیق با رویکرد به پایان‌نامه‌نویسی. تهران: بازتاب.
- [۸]. خدایار محبی، منوچهر. (۱۳۴۲). بنیاد دین و جامعه‌شناسی. تهران: کتاب فروشی زوار.
- [۹]. دواس، دی. ای. (۱۳۸۴). پیمایش در تحقیقات اجتماعی. تهران: نشر نی.
- [۱۰]. دورکیم، امیل. (۱۳۸۲). صور ابتدایی حیات مذهبی. مترجم: نادر سالارزاده امیری. تهران: دانشگاه علامه طباطبائی مرکز چاپ و انتشارات.
- [۱۱]. روشه، گی. (۱۳۷۶). جامعه شناسی تالکوت پارسونز. مترجم: عبدالحسین نیک‌گهر. تهران: تیبان.
- [۱۲]. زیمل، گئورگ. (۱۳۸۰). تضاد فرهنگ مدرن. مترجم: هاله لاجوردی، فصلنامه ارغنون، ص. ۲۴۶-۲۲۵.
- [۱۳]. ساروخانی، باقر. (۱۳۸۲). روش تحقیق در علوم اجتماعی: بینش‌ها و فنون. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- [۱۴]. سراج زاده، سید حسین. (۱۳۸۳). چالش‌های دین و مدرنیته. تهران: طرح نو.
- [۱۵]. کرلینجر، فردریک، پدهاوزر، الازار. (۱۳۸۳). رگرسیون چندمتغیری در پژوهش رفتاری. ترجمه حسن سرایی. تهران: سمت.
- [۱۶]. گیدنز، آنتونی. (۱۳۷۸). تجدد و تشخص: جامعه و هویت شخص در عصر جدید. مترجم: ناصر موفقیان، تهران: نشر نی.

- [۱۷]. مصری. (۱۳۸۳). جنسیت و دین‌داری: مطالعه ابعاد دین‌داری دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس. تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- [۱۸]. وبر، ماکس. (۱۳۷۳). اخلاق پروتستانی و روح سرمایه‌داری. مترجم: عبدالکریم رشیدیان و پریسا منوچهری کاشانی، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
- [۱۹]. وبر، ماکس. (۱۳۸۲). دین، قدرت، جامعه. مترجم: احمد تدین، تهران: هرمس.
- [۲۰]. وبلن، تورستن. (۱۳۸۳). نظریه طبقه مرفه. مترجم: فرهنگ ارشاد. تهران: نشر نی.
- [۲۱]. وثوقی، منصور. و نیک خلق، علی‌اکبر. (۱۳۸۲). مبانی جامعه‌شناسی. تهران: بهینه.
- [22]. Abel, T. and Cockerham, W.C. (1993) Lifestyle or Lebensfuhrung? Critical Remarks on the Mistranslation of Weber's 'Class, Status, Party'. *Sociological Quarterly*. 551-6 (34).
- [23]. Adler, A. (1927). *Individual Psychology*. London: Kegan Paul.
- [24]. Adler, A. (1950). *Le Sens de La Vie*. Paris: Payot.
- [25]. Adler, A. (1956). *The Individual Psychology of Alfred Adler*. New York: Basic Books Inc.
- [26]. Adler, A. (1929). *The Practice & The Theory of Individual Psychology*. Routledge & Kegan Paul.
- [27]. Adler, A. (1931). *What Life Should Mean to You*. New York: Capricorn.
- [28]. Adorno, T & Horkheimer (1972). *Dialectic of Enlightenment*. New York: Herder & Herder.
- [29]. Ansbacher, H. L. (1976). Life Style: A Historical and Systematic Review. *Journal of Individual Psychology*. 191- 212, (23).
- [30]. Barnard, A. (1996). Technology and nursing: an anatomy of definition. *International Journal of Nursing Studies*. 433-441, (33).
- [31]. Beck, U. (1992). *Risk Society*. London: Sage.
- [32]. Beck, U., A. Giddens and S. Lash (1994). *Reflexive Modernization: Politics, Tradition and Aesthetics in the Modern Order*. Cambridge: Polity Press.
- [33]. Bourdieu, P & Wacquant, L. (1992). *An Invitation to Reflexive Sociology*. Oxford: Polity.
- [34]. Bourdieu, P. (1992). *An Invitation to Reflexive Sociology*. Chicago: Un. of Chicago press.
- [35]. Bourdieu, P. (1984). *Distinction*. London: Routledge & Kegan Paul.
- [36]. Bourdieu, P. (1989). *In Other Words: Essays Towards a Reflexive Sociology*. Stanford: Stanford Un. Press.
- [37]. Bourdieu, P. (1979). *La Distinction*. Paris: Minuit.
- [38]. Bourdieu, P. (1991). *Language and Symbolic Power*. Cambridge: Polity Press.
- [39]. Bourdieu, P. (1977). *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge: Cambridge Un Press.
- [40]. Bourdieu, P. (1998). *Practical Reason: On the Theory of Action*. Cambridge: Polity Press.
- [41]. Bourdieu, P. (1990). *Reproduction in Education, Society and Culture*. London: Sage pub.
- [42]. Bourdieu, P. (1993). *Sociology in Question R. Nice*. London: Sage.

- [43]. Clark, T.N. and Lipset, S.M. (1991). Are Social Classes Dying ? *International Sociology*. 397-410, (6).
- [44]. Dahrendorf, R. (1979). *Life Chances*. Chicago: University of Chicago Press.
- [45]. Friedman, J. (1994). *Cultural Identity & Global Process*. London: Sage.
- [46]. Giddens, A. (1985). *A Contemporary Critique of Historical Materialism*, Vol. 2: The Nation-state and Violence. (Cambridge: Polity Press).
- [47]. Giddens, A. ([1981] 1995). *A Contemporary Critique of Historical Materialism*, 2nd, Vol. 1: Power, Property and the State. (London: Palgrave Macmillan).
- [48]. Giddens, A. (1994). *Beyond Left and Right*. Cambridge: Polity Press.
- [49]. Giddens, A. (1971). *Capitalism and Modern Social*. Cambridge: Cambridge University Press.
- [50]. Giddens, A. (1996). *In Defence of Sociology*. Cambridge: Polity Press.
- [51]. Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity*. Cambridge: Polity Press.
- [52]. Giddens, A. (1995). *Politics, Sociology and Social Theory*. Stanford: Stanford Un. Press.
- [53]. Giddens, A. (1997). Risk Society: The Context of British Politics. J. Franklin. In: *The Politics of Risk Society*. Cambridge: Polity Press.
- [54]. Giddens, A. (1994). Risk, Trust, Reflexivity. A. G. U. Beck, *Reflexive Modernization: Politics, Tradition and Aesthetics in the Modern Order*. Cambridge: Polity Press.
- [55]. Giddens, A. (1987). *Sociology*. Harcourt: Brace Jovanovich Inc.
- [56]. Glock, Ch. Y. (1959). "The religious Revival in America" in J. ZAHN, *Religion in the Face of America*, Berkeley, University of California.
- [57]. Hillier, S. (1987). *Rationalism, Bureaucracy, and the Organization of Health services: Max Weber's Contribution to Understanding Modern Health Care Systems*. London: Tavistock.
- [58]. Maslow, A. (1987). *Motivation and Personality*. New York: Longman.
- [59]. Mills, C.W. (1953). *Introduction, The Theory of the Leisure Class*. New York: New American Library.
- [60]. P. M., G., Morrison, B. M. Zuiches, J. J. (1986). *Energy and families: lifestyles and energy consumptions in Lansing*. Michigan: Institute for family and child study, College of Human Ecology. Michigan State University.
- [61]. Pahl, R. (1989). Is the Emperor Naked? Some Questions on the Adequacy of Sociological Theory in Urban and Regional Research. *International Journal of Urban and Regional Research*. 707-20, ((4) 13).
- [62]. Pakulski, J. and M. Waters (1996). *The Death of Class*. London: Sage.
- [63]. Pribram, K. (1992). *Geschichte des ökonomischen Denkens*. Frankfurt: Suhrkamp.
- [64]. Simmel, G. (1992). *Soziologie*. München und Leipzig: Duncker und Humblot.
- [65]. Simmel, G. (1971). *The Metropolis and Mental Life*. D. N. Leving & E. A. Shil, Chicago: University of Chicago press.
- [66]. Simmel, G. (1990). *The Philosophy of Money*. T. Bohomer & D. Frisby, New York: Routledge.
- [67]. T., A. (1991). *The Culture Industry*. London: Routledge.
- [68]. Veblen, T. ([1899] 1992). *The theory of the leisure class*. London: Transaction Publishers.

- [69]. Weber, M. (1978). *Economy and Society* (جلد Vol. I. (Berkeley: Berkeley.
- [70]. Weber, M. (1946). *From Max Weber, Essays in Sociology* .H. Gerth & C. W. Mills ,New York: Routledge.
- [71]. Weber, M. (1978 [1920]). *Gesammelte Aufsätze zur Religionssoziologie*, Vol. 1 .Tübingen: J.C.B. Mohr.
- [72]. Weber, M. (1947). *The Theory of Social and Economic Organization* .T. Parsons (,New York: Oxford University Press.